

331
hū.

Armenian Holy Church of Nazareth

2, ARMENIAN STREET
CALCUTTA

LIBRARY & RECORD ROOM

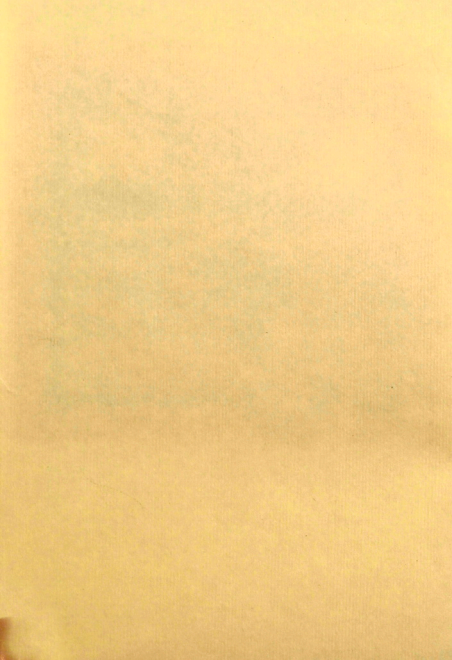
Presented by .....

Reference No. 804 .....

Register Folio No. 24 .....

Date .....

331

ՏՆՏՐԱՍ

ՈՐ ԿՈՉԻ ՈՂԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԼՈՑ :

Շարտարիցեալ ի թաղից Քահանայ, որպէս Տէր Արքեպիսկոպոս Զ Սուրբ Եկեղեցւոյ Եւ շատ Եւ Սուրբ Եկեղեցւոյ :

Ի Հայրապետութե Տեառն ԴՈՒ
ԿԱՍՈՒ Սրբազան Կաթողիկոսի ամ
Հայոց : Ի Ազարշապատ :

Ի Բաւաջնորդուե նոր Զ ազայու, Տեառն
Բակոբոյ Արքեպիսկոպոսի :

Ի Թագաւորութե, Օգոստոսիայլ Տեառն
Եւ կրորդի ՀԵՐԱԿԼԱՅ ԱՐԻԱՅԻ
Ի Թիփլիս :

Բա՛ն Մարտիրոս Եւ Փրիւն Ժրոյ
Ի Թոճականութե Տեառն Հայոց
Ի Հնդիկ Մայրաքաղաքն ՄԱՒՐԱՍ :

1791
1790

Տպարանի Տէր Բարսեղի Էմաճեան
Էրասկ ցւոյ :

Տպարանի Տէր Բարսեղի Էմաճեան

Գրէ իմաստու թի քարդարեալ՝ ծիրանած ինն
 Սաղմօն : || Մինչև յիբրք անկեայ կաս, ճվ վատ, || Ա-4
 կամ յիբրք 'ի քնոյ զարթիցես : Փոքր մի ննջիցես, 6.9
 փոքր մի նստիցիս, փոքր մի նիրհիցես, փոքր մի հան
 գււցանիցես զձեռն քոյ 'ի վի լանջաց քոյ : Ապա
 այս հետև հասանիցի քեզ իբրև զչար ճանա
 պար որդ աղբատու թի . և կարօտու թի իբրև
 զժիր սուրհանդակ : Ապա ե թէ սնդանդ սղ
 լինիցիս . եկեսցէ իբրև զայբիւր ամառն ք .
 և կարօտու թի իբրև զայրմի չար, ինքնա հայած
 լնիցի : Արդ որով հետև՝ խզձալի ազգս մեր
 տաւապեալ կայ՝ և անկեալ 'ի թուլութեան ,
 և աատեալեն զմեզք յուլութի : Արեմն հարկէ
 լ զբնն Սաղմօնի՝ և սթաիե լ զմեզ 'ի նիրհ
 սննէ քնոյ , և զմիմեանս յորդորել , առ 'ի ծա
 սթանալ տաւապելութեանս մերոյ : Չի ըստ
 բնականին՝ յորդորումս այն քան օգնութիւնէ
 ազգի անկելոյ , մինչ գրէ թէ՛ կալեալ 'ի ձե
 ւանէ յարուցանես զանկեալս : Ո՞ր զի ամ լ քեալ
 և ախտացեալ , յուսակտուր լննելով , սրտաբեկի,
 լ թմրի և սալչի : Իայց յորդորումս բարեկամաց՝
 գօրացուցանէ , մինչ զի տնոյ որոնել զդեղս ցաւոց
 և արտապէս ողջացուցանէ : Մին սարասի՝
 որովհետև չորս հարիւր և ու թուտասան ամէ ,
 յոմէ հետէ բարձեալէ իշխանութիւն սղգին
 մերոյ և կամք 'ի ծորման , սխուեալ և ցրճեալ ,
 ընդ ոլորտս տիեզերաց ուրեմն եղեալեմք ամե
 նեքեան անակնկալու , ուստեքէ չունելով դեզ
 առ

առողջութեան : Միժէ չէլուճեալ երբէք մեր
 եթէ նախնիքն մեր ճշ ուռւադեալք և պերճա
 ց Վբէին՝ և երկիրն մեր՝ քող ցրախառն օդիւք
 պանծայր , զօրու թեամբ և փառաւորութեամբ
 զիբնիկ աշխարհն մեր ծաղկեալէր իբրև զդը
 րախտայ , և գետքն գեղեցիկ ուռուցնէին զերկիր
 հայաստանեաց և մեք այժմ զրկեալ ՚ի փառայ
 ՚ի կամք ցրուճեալ ՚ի պանդխտութե Իճ անբ
 ՚ի մէնջ գոն՝ որք պիտեն եթէ՝ ՚ի բնւ ապէս ,
 վրանեալ և տատանեալ , և առանց տէրութեան
 եք լեալ , ոչ այժմ ներկայացեալեմք : Այ միա
 բան սրտաբեկ և յուսահատեալեմք , և սլ չու
 նիմք ակն միւսանգամ դառնուլոյ ՚ի յերկիրս մեր :
 Իճ որով հեաև ոչ գոյ յոյս մերոյ ժառանգութե
 կամ տէրութեան , կամ հայրենեաց , ուր ուրե
 զկայ առնումք՝ և աւարեայ հանգստութե խա
 բեալ դադարիմք : Իճ օր աւուր նուազելով մ
 առանց ուսման և առանց պիտութեան : Իճ ս
 ՚ի միտածեմք՝ եթէ մինչև ցերթ շրջմք վարտ
 նեալ . այլ ծուլացեալ և հեղգացեալ դեգերիմք
 աստանդ , թափուր և ունայն : Կաւս են ուսմ
 ՚ի մէնջ որք յուսան յնչից իւրեանց փոխանկ ջա
 նալոյ , ասեն թէ՝ մեք այսօր լցեալեմք հարստութ
 և եմք ՚ի տեղուջ հանգստի . զի՛ փոյլ թէ մեզ վաս
 այլոյ , և կամ վա աշխարհին մերոյ և ՚ի վերայ ա
 պիսեաց յարմարի՝ ասել զբանն Ենորձալոյ
 ներսեսի օր ասէ թէ՝ || (Իճ ամ վարուց հետևեցամ
 վա այնորիկ անդադար լան :) Իճ եթէ նրբս
 գննին մտօր մտածէ ոք՝ ցաւ մեծէ և մեզսուգ ան
 տանելի : Այ զի հե թանոյք տգէտք և անուսումք

13. Բ.
 6311:

բարբարոսք լեռնաբնակք, զարդարեալեն խնայ
 տուք, և փառաւորեալեն տրուք, և մօք զեմք
 ամարտմութք, վճ զի իմաստութք և իշխանութք
 նոքա օր աւուր անին • և մեք օրըստօրէ պսկա
 սիմք, նոքա հարստանն և մեք աղքատանամք, նոքա
 չօրանան և մեք տկարութք կորնչեմք լեալ անօր
 սաւան • և զայս ոչերբէք ընթերցայք || Եղբայր || 17. 4.
 եղբայր զօգնեալ • իբրև զքաղսք ամուր՝ և հօրէ 18. 18.
 իբրև զհաստատեալ թաղաւորութիւն : Աստ
 ուրեմն իւրաքանչիւրք ըստ կարողութե իւրոյ
 հարկէ զմիմեանս օգնել՝ յորդորել, յուսողութիւն,
 և մխիթարել բանիւ և գործով : Կա և զողորմե
 լութիւն աղբին՝ ի միտ բերել, զարթնուլ և զար
 թուցանել և ազգասիրութի առնել, թերևս
 որ ոմեացի տր գլխացեալ ի վր մեր, և յարուցե
 մզ վերստին՝ ի ձեռն շարհաց իւրոց • զի ամ
 հարիւրք հնարաւորքեն յայ • ըստ բանին Ան
 յի • || Իցեալք հացիւ նուազեցան • և քաղցեալք || 1. Թ. 4.
 բնակեցան յերկրի • զի ամուլն ծնաւ եօթն, և 2. 5.
 քաղմածինն նուազեցաւ ի ծննդոց : Լուծեալք
 այսպիսիս՝ զի արդ ոչ ի միտ աւցուք պանս սր
 բոց գրոց միթէ ազգեմք առանց գխտութեան,
 և առանց դպրութեան, և անբոխ խաժամուժ
 որք ոչ գխտեն զօրէնս և զի արդ կտրեցի ի վր մեր
 գբանն նախամարգարէին Մօսէսի : || Զի ազգմի || 2. Օրե
 խորհրդակորոյքեն նք • և ոչ գոյ ի նս իմաս 12. 28.
 տու թիւն, և ոչ խորհեցան ի միտառնուլ զայս
 ամենայն, և արդ ընկալցին զամօթ յանձինս
 իւրեանց : Զարմանքմի մեծացան՝ զի արդ մինն
 զհազարս հլծեցէ՝ Կմ երկուք գբիւրս շարժեցինս

Արդ՝ վժ օգտի հասարակու թեան, թէպէտ գոն
 զանազան յորդորմունք և գեղեցկա յարմար շա
 քաւրանք, և ոսկէ պաճոյճ զարդարուն գրեանք՝
 այց ըստ մարգարէին ձայնակից եղծալ աղերս ար
 ընթերցողաց, ասելով թէ՛. Չօրսցարուք
 ձեռք լքեալք, և ծունկք կ'իջուցեալք: Միս
 թատեցարուք կարճամիտ սրտիւք, զօրացարուք
 է մի էրկնչիք: Չտոյն պատմեմ և ես ձեզ՝ յոր
 դորէ զմեզ հրամանն աճետարանին՝ զԵՆՏԱՆ
 աճես. ոչ հանից արտաքս և ըստ մարգարէին
 արձարուք առտէր, և նա դարձցի առ ձեզ: Եւ
 թէ յուսմ առ թծ խոստովանեմ նմա. փրկիչ
 յերեսաց մերոց թծէ: Արդ՝ յուսացեալք՝ ի նա
 հեռակցուք ճշմարտութեմ, և առ լոյսն նք դ խեւ
 ցուք, զի առաջնորդեսցէ մեզ՝ ի լեառն ԾԱ
 և՛ ի յարկս բնակու թեմերոյ: Առի մեզ արժ
 առնել, և ապա ուսուցանել, որպէսց մերոց
 իմաստութի մղի ճանապարհ, և թմ արդարու
 Արդ ներել մաղթեմ վասն բանիս ծրեցման
 զի եթէ թերի, և կամ վրիպեալ ինչ գտցի
 ի սմա, զայնիսկէ տհասութի իմ. եթէ շահիցիք
 առք փառս ան, և սակաճ ինչ տաղաչափո
 կան բանիճ, տրտմեալ դ իմօք, և ողբալի սրտիճ
 գրեցի, և կոչեցի զնուն սորայ որք Հայաստանեսց
 ողջ լերուք:

Չերուհր պատահանութեան
 Պարսպական ճառայ Տէր
 Թագեո Տէր Անդրեասեան
 Զուլախի Սոգնիւնայ
 Կուլիլոյ:

ՏՆՏՐԱԿ

Ու եւէ ոչք Հայաստանեաց • հմուտօք որանաւոր , առ
 'ի յորդորումն հանկաց հ-յոց ք

Ե սայիտս՝ Թժսածիր շնորհօք ԼԸ ցեալ
 կնխա բանէ՝ մարգարէն մեծ բանիւ յայտնել ք
 Բանս Գանգատից՝ 'ի բերանէ Խն պատ մեալ
 Թէ լուր երկին՝ ունկնդիր երկիր առիս ան սալ
 Ղի Խր խօսի՝ վասն սյգւոյն արարե ցեալ
 գատ աճրէք յիս ընդ սյգւոյս՝ իմ կազմե ցեալ
 ॥ Այգի շքեղ՝ աջով իմով իսկ տնկե ցեալ
 գեղեցկաշէն՝ զարմնա սքանչ ցանկով պա տեալ
 Է՛ ճողաբարձ ամրակառոյց՝ զարդարե ցեալ
 և գուբ հնձան վայելչա գեղ՝ 'ի նմայ փո րեալ
 կալով Թնայի՝ բերե լզարուղ , բեղմնաւո րեալ
 գոի 'ի նմայ՝ փուշ և տատասկ բուսաբե րեալ
 Սոյնպէս պատմէ՝ Էրեմիաս Թժա րեալ
 որ վասն սյգւոյն տիրականի՝ վեր յիշե ցեալ
 Էս տնկեցի՝ 'ի քեղ ողկոյղ , սիրա հա րեալ
 զէ արդ գարձար որթ գառնուէ՝ օտարա ցեալ
 Լճ բարձրեալն որ Խր սյգւոյն՝ ասէ գար ձեալ
 Իրնձէն պատեմ զինչ աճրից՝ սյգւոյս տըն կեալ

Իտա 5.29

Իտա 2.25

Իտա 5.50

Ի՛նչ աղօթիւք՝ առ Թրկանխել, և պաղա տեսլ
 և զափշու՛թիւն խաճար մտաց նոցին քար ձեալ
 Չխողացելն՝ ՚ի մարդկային կերպ դարձու ցեալ
 աճագանի՛ շնորհիւ՛ զնոսա լուսաճո րեալ
 Ռւստի գտիչն՝ կորուսելոցս՝ ուրախա ցեալ
 զուրախուի՛ առ մեզ գտելոցս՝ եցոյց յայտ նեալ
 Յատուկ սիրով՝ աքրատեան՝ ՚ի դաշտն՝ ՚ի ջեալ
 ոսկէ ուռամբ նշն տալով՝ ուժգին բաղ խեալ
 Չեկեղեցի յոյժ պատուական՝ լուսակեր տեսլ
 տունն այ և աղօթից՝ զնա անուճա նեալ
 Աննորէիւք՝ յեկեղեցովք, բազմացու ցեալ
 որ գրէ թէ՛ ոչ համարօք, ՚ի թիւ մը տեսլ
 Արդապետօք՝ և հրահանգօք, ճոխացու յեալ
 մինչ գող ջեք թէ՛ երկդ յաթէն՝ ՚ի նմայ տես
 Ի՛նչ վերջապէս՝ ամենևիմք փառօք փայ լեալ
 զոր ընթեռնումք՝ ՚ի պատմութն, շրունա կեալ
 Ի՛նչ աղքատ մեր՝ զայս ճոխուի անէ ընկա լեալ
 գուռողաբար՝ վերախախտ անն ոչ իմա ցեալ
 Փոխան բարեայն՝ որ ՚ի նմանէ վայելե ցեալ
 հատուցին չար՝ իւրեւնց կայիւքն հարտա ցեալ
 Վման այգւոյն՝ փոխան պտղոյ, փուշ բուսու ցեալ
 և ար այգւոյն՝ ՚ի վերայ մեր բարկացու ցեալ
 Որոյ աշխարհն մեր ցանկալի՛ այգիա ցեալ
 դարձոյց ՚ի սուր՝ և աճերու մն, ըստը ջա ցեալ
 Իշխանքն մեր՝ զոր ցանկանմն, պարունա կեալ
 կորոյս բնաճին՝ զտրուինն, քայ քայե ցեալ
 Տունք մեծ աշէնք՝ հաստակուոյցք վերբւձրա ցեալ
 փլոյց իսպառ՝ ներքոյ օտից կոխան ար կեալ
 Չխմատուի՛ և զօրուի, մեր հուչա կեալ
 յիմարեցոյց՝ և տկարացոյց, իբրև բե կեալ

Օրե՛ ॥ **Ս** 77 անպիտան՝ ՚ի վերայ մեր, զօրացուցեալ օ
 21 անգին սրով՝ զսիրտս մեր, կըսկծեցուցեալ 2
Ի 5 ॥ **Չ** հրատուխ՝ և զկարիս, աւարար կեալ օ
 ՚ի դուռն յետին թշուռառուէ՛ մեզ հասուցեալ 2
 Ի՛նչ մեք գօլով՝ մշակք այգւոյն, իւր տնկեցեալ օ
Ս 7 րգ պտուղս մեր՝ առ ար այգւոյն, ոչ ընծայեալ օ
21:35 ॥ Ի՛նչ ար այգւոյն՝ մեզ մշակացս, արտահանեալ օ
 գայգին տալով՝ ՚ի ձեռս այլոց, ար կացուցեալ 2
Մ արգարէի՛ն՝ յոյժ բարկութիւն, ասէ դարձեալ օ
 թէ լուրուք՝ ով աղգ թշուռք յինէն հետեալ օ
Ո սով հետև՝ զպատճէ բխմ, դուք ոչ պահեալ օ
 Ընր չարութիւն՝ զիս ընդ աղգիդ, նախանձար կեալ 2
Ի 5:17 ॥ **Չ** տունս գեղեցիկըս շինես ջնք՝ զարգարեցեալ օ
 մի բնակեացիք՝ այլ ցրոճես ջնք, կարօտ մասցեալ օ
Մ ՚ի յաճէ ջնք՝ ուտել զպտուղ՝ ձերոց ան կեալ օ
 այլ օտարաց՝ և տմարդից, լիցի խըլեալ օ
Օրե՛ ॥ **Դ** արձոյց գերեաս իւր ՚ի մէջ խուովեցեալ օ
32:20 ॥ **Գ** ար ըստ մօսէ՛ս ՚ի մարգարէի՛ն, յիշեցուցեալ օ
 * ॥ ստի և մեք՝ օրըստօրէ իսպառ նստաղեալ օ
 և ծուլու՛ն՝ ակտան ՚ի յանձինըս մեր պատեալ օ
 թշուռառուի՛ ՚ի մէջ եղբարց՝ յաճախ տեալ օ
 զի զբայբազրա՛ն՝ դաճաճնու մի, յոյժ հեշտացեալ օ
Ի 29:10 ॥ **Չ** ՚ի կուրացեալ յիմարութիւն՝ ոչ դիտացեալ օ
 թէ զինչ առնեն գելըս իրաց ըն ոչ գըտեալ օ
Ս յլա սեռից՝ բերեալ զիւրեւնց ար կացուցեալ օ
 ընտանի տէրն՝ ՚ի ձեռս նոցայ, կամաւ մտտնեալ օ
Կ ման պողոյ՝ որդնինիւ թից՝ յիւրմէ ծընեալ օ
 և սրոյ ժանիւք իւրեւնց զմարմինըս դիշտեալ օ
 Ի՛նչ զերջայէս յիմարութիւնք անք զբաճեալ օ
 ըզմեզ թողնն անսիրական գերի եղեալ օ

Արդ արդ հայոց՝ լուարուք զբնս, եղերո՞	կան օ
գումարես ջնք՝ ողբակցիլ ինձ, կըսկոտ	կան օ
Քանզի աշխարհ՝ մեր ցանկալի մեծն հայաս	տ օ
այսօր ողբայ՝ աղէտալի, զլւր աճեր	մաս
Չի տեսանէ՝ զորդ իւրն իւր, անտիրա	կան օ
որք ՚ի մօրէ՝ սխալալ յաշխարհ օտարա	լ տ
Չինքնն ողբայ՝ գրկեւ յորդւոց, իւր սիրոս	կան օ
և զուարճալի՝ շքեղութիքն, անպատճա	ցան օ
կոչումն առնէ՝ յոյժ լալագին, պաղատա	կան օ
և զոյս ասէ՝ վա մեր օրդւոցս, իւր հեռա	կան օ
Դարձարուք և տեսէք ըզմայր, ձեր սիրա	կան օ
թէ ող կայ ՚ի ձեռս գայլոց՝ անօգնա	կան օ
Ուրեն իշխանքս՝ նիզակաճոր արիա	կան օ
և պատճապան՝ իշխանազուկքն զօրա	կան օ
Չեկեղեցիքն՝ գլխէ թաշէ՛րք, վայելչա	կան օ
եղեալէ խուզ՝ զազանաբնակ, խորխուլա	կան օ
Պալարակապ՝ տաւիք իշխանացս, ազատա	կան օ
իբրև զբլուր՝ կուտակեցեալ, անշքեղա	ցան օ
Մարգնչք զօրաց՝ գոյնապաճուճք, ըրբանչա	կան օ
և զօրավարք՝ զըրահապատք, ուր ցրոճե	ցան օ
Գունդք զնաճորացն՝ արշիկունեաց, արքայա	կան օ
բաղմահամարք՝ բիւրատեսակ, աճագա	նման օ
Ի մարտնչին՝ գոլով անյաղթ, առ իւճա	նման օ
որ ՚ի մարտկոց՝ բարձր ամրոցոց, տեսողա	կան օ
Այսպիսի գեղք՝ վայելչա գինք, անձառա	կան օ
ող կոբեան՝ իբրև զփոշի, միան գա	մայն օ
Իս այսօր կամ՝ անարգա գոյն, անբանա	կան օ
և որդիքս իմ՝ տար աշխարհիկ, օտարա	կան օ
Ոմանք ՚ի կողմ՝ հողկոց շրջն, հեռաբնա	կան օ
ոմանք պարսից՝ գերի եղեալ ծառայա	կան օ

Ոմանք 'ի կողմ' յարեւմտից, [Ժառիառեալ կան
 ոմանք ցրոճեալք' տքնին 'ի մասն հարաւա կան
 Մայքս' տխմարք' զրկեալք բնաճից ուշ մուհ
 որք ոչ գիտեն' [Ժէ ուր շրջն, առանց հի ման
 եւ ոչ յիշեն' [Ժէ մեք ունիմք, տուն սեփհա կան
 այնպէս կարծեն' [Ժէ 'ի բնէ, անտերունչ կան
 Ուր գտանեն' հանգստուի, առօրա կան
 անդ դադարին' [Ժէ այս մնալոցէ 'ի յաճի տեան
 Եկայք որդեւկք' այսքսն ցաճնէ, ինձ բաւա կան
 արիաքէք' գտջիք ժառանգ, ձեր սեփհա կան
 Շրջումն արէք' ես ձեզ ասեմ, բան խրատա կան
 [Ժէ զինչ լինի' հնար որդէոցդ փրկու [Ժեան
 Ի ձէնջ բարձէք' բնուիլն ձեր, գոռոզա կան
 խոնարհեցջիք և տքնեսջիք ուսումնա տան
 Ըն[Ժե ունը լով 'ի հին գրոճած ըս պատմա կան
 գտջիք զպատճառ' ազգակորոյս, մերաճեր ման
 'ի Ժամանակս յամարայնի, գարնանա կան
 զոր ազգ ըս մեր' ճոխս պաճոյճ, գոյրզոճարճու Ե
 Ոչ ըզգացեալ' հիմն հաստատել, ապագայ եան
 կամ մ[Ժե բել' յետնամնայիցս, 'ի ձմեռ ան
 Մյլ զառօրեանն կարծելով, Թալ յաճի տեան
 [Ժողին զմեզ' սովալը լուկ, անօ[Ժեճ ան
 Բանդի գոլով' առանց ուսման, հպարտա ցան
 թողին զկանօնս' և ըզխրատս տէրունա կան
 Ոչ սիրելով' զեղբայրս իւրեանց, [Ժշնամա ցան
 վս մոլուհ' [Ժողին ըզգէնս, և ծուլա ցան
 Մյլ սեռիցըն օգնելով' ինքեանք կոր եան
 մտին շտապով' 'իներ լծոյ, ծառայու [Ժէ
 Արդ' դուք բարձէք անձնց ձերոց, ախտ ծուլու Ե
 արիացէք' մտէք հանդէսըս քայլու [Ժեան

1804
 12:34

Իմաստուէ՛ զարդարես ջէք, պատրաստա
 վարուէ մայրուր՝ մտօք ըզգաստ, արթնա
 Ի բաց թողէք՝ զխղճալն, վարք ձեր որ
 նախ սնձ բարեաց՝ ՚ի ձեզ բերէք, յարամնա
 Ի՛ն մի կարծէք՝ մեղնորոգուին, անհնարա
 յ զն յայ են հնարաճորք ամենայն
 Հայեցարուք՝ զխումբ ազգացն, անգլխա
 որք ՚ի բնէ՛ ձկնորոքէին, և ապա
 Չարթեան՝ ՚ի բնոյ՝ տեսին զննբեանս թէ ոպ
 ևզքս զցրուի՛ ազատուի, մտօք ծան
 Ուստի ջանի՛ն իմաստուի, հետևե
 ևզծուլուի՛ յինքեանց թողին, միանգա
 Չերկիւղ մահու՛ ՚ի բաց թողլով, արիա
 մին չև գտին՝ զփափակ սրտից, զոր տենչա
 Այսօր փայլին՝ ՚ի մէջ ազգաց, իբր կարկե
 իմաստուէ՛ և զօրուէ, յոյժ ճոխա
 Չսպանիայն ՚ի միտ առէք՝ զմեր ազգա
 ոպ եմք մեք նոքայ քանզմեզ առաճե
 Ի ծուլական ախտից նոքայ ոպ կոր
 դարձեալ ջանիւք արիուէ ևս զօրա
 կամիմ ասել՝ որք ծուլուի ախտ ըստա
 ևզապագայն ոչ դիտելով փուլթով կո
 ՛՛Նայնպէս և որք՝ իմաստուէ հիմնադրե
 օրատօրէ հասին փառօք, բարձր աստի
 Արդ օրդ իբիմ՝ զնոսոյ տեսէք, յայտ յանդ ի
 և դուք բայէք ըզմիտըս ձեր նոցայ նը
 Ըզմիմեանըս՝ յորդօրեցէք, յուսադրա
 և ազգասէր՝ բարս ըստացէք, որէ բնա
 Մի ցանկանայք՝ կերպից ծիսից այլ ազգա
 զն մեք ունխմք հարստօրէն ծէս նախնա

կան • Ս
 կան : 24
 կան •
 կան •
 կան •
 բան : Ս
 կան • 28
 բան •
 կան •
 եան •
 ջան •
 մայն •
 ցան •
 ցան •
 հան •
 ցան •
 կան •
 լան •
 եան •
 ցան •
 ցան •
 բեան •
 ցան • Ս
 ճան : 313
 ման •
 ման •
 կան •
 կան •
 կան •
 կան •

Թէպէտ անյայտէ ձեզ այսօր վր մեր անկ	ման օ
բայց որոնելն՝ և գտանելնէ պատուա	կան ։
Առդ տեսանեմ՝ յազգէս մերմէ, որ բազումք	կան օ
զմերն թողեալ՝ յարին՝ ի վարս, այլա սեռ	եան ։
Ոսանք պարսից՝ զկերպն առեալ, ոչ բնա	կան օ
ունանք եղեն հաղարացոց, նըմանա	կան օ
Ոմանք վարուք՝ անգլխացոց, կերպ փոխեց	ան օ
որք բնակել զք՝ կան՝ ի կողմուներս, հնդկա	կան ։
բազում յիշելն և այլ բազումք, որք ցրուելք	կան օ
ազգի ազգի՝ կերպս փոխելով, գոն այլա	ղան ։
Գիտասջք զի ազգք մեր անկեալ, որ ֆսա	ցան օ
աղքատակերպ՝ վարքն եղեն, մեզ օշնա	կան ։
Ի թէ մեր զայս՝ ոչ տանէ սք, մեզ յենա	րան օ
ոչ գտանիւր՝ այսօր գոնեայ, մեզ բնակա	րան ։
Մի նըմանիք՝ այլա սեռից, պճնողա	կան
զի ոչ կարէք՝ հանգոյն լինիլ, նոցանը	ման
Չի մեք տկարք՝ և անտերուենչ, անօգնա	կան
նոքա հզօրք՝ և տէրուք, փարթամու	թի
Ի թէ նոքայ՝ գլորեսցին, աղքատա	կան
փութով կանգնին՝ և ոչ մընան, անօգնա	կան
Խկ ե թէ մեք՝ գլորիցիմք, յիմարա	նման օ
ով յարուսցէ՝ զի ոչ ունիմք, յոյս օգնու	թի
թողուք և զայս՝ որ խըրատէ, ուտումա	կան
տամ օրինակ՝ բուն մի յայտնի, և բընա	կան
Ի թամանակս՝ անձրևային, և ձմեռ	այն օ
գօր ջուրք բազումք՝ գետտայրդտ, առտա	նան ։
Չի արդ կազմեն՝ մեծ լճք ջըրոց, ամբարանման	օ
իւր արսնչեւր՝ որ ի յայգուջ, իւրում իսկ տան	։
Վ սոն այն աւետն՝ զեմտածեն, ըզապա	գայն օ
զք գանկ աւուրք՝ անջուր և տօթ, ի յամիր	ոյն

Յայն ժամ բացեալ՝ ՚ի ջրոյ անտի, յարբուռն տան օ
 տնկոց բուսոց՝ զմնան սաղարթ, ՚ի տօթոյն այն
 Կոյնպէս և մեք՝ ՚ի ժամանակս, յաջողու թեան օ
 զոր կամք հարուստք՝ և մեծագոյն, ընչեղու թե
 Պարտիմք պահել՝ և նկատել, ըզտպա գայն օ
 զի մի ունայն՝ կորնչեցիմք, յադքատու թեան ։
 Ի՞նչ վերջապէս՝ ոչ գտանին, ՚ի յազգս հայ կեան օ
 խօսող լեզուս՝ անշփոթաբար, զմեր սեփհ կան օ
 Այլ փոխելով՝ լեզուս իւրեանց, օտարա նման օ
 մինչ զեզմնկունս՝ իւրեանց թողուն, նոյն կրթուե ։
 Այ որդիքիմ՝ միտունիջեք, այդպիսի բան օ
 զեզայդ յայտնի՝ պատճառ լինի մեր կօրըս տեան օ
 թէ պէտ իրա՞ն՝ յոյժ բարիէ, բազմա լեզու՞ եան օ
 բայց ոչ յառաջ՝ կրթիլ թողուլ ՚ի մանկու թե ։
 Զի այժմ բաղումք՝ մոնկունք հյոց, ուրեքոր կան օ
 խօսին լեզուս՝ յոյժ նըրբագոյն, այլազգա կան օ
 Բայց և յորժամ՝ լեզու՞ն է մերմէ, հարցանես բան օ
 մընան ապուշ՝ և ոչ կարեն տալ պատաս խան ։
 Որայս երբէք՝ ոչ գտանի, յազգըս հա մայն օ
 իւրաքանչեւ՝ ադգ իւր լեզուաց քաջ հմտա նան ։
 Եւ ի յիմարաց՝ հետևելիք գօլով նը ման օ ॥ Դ օ օ
 զնեղ հիմքս տան ձերոյ, խախտողա կուն ։ 7 26 օ
 Ըստ իմաստնոյն՝ հաստատե սջեք, վերայ հի ման օ և 24 օ
 Եւ ՚ի բախելըն՝ հեղեղայ անբողջ մը նան ։ ॥ 2 օ օ
 Օրինակ ձեզ՝ առէք որդիք, զոր նորան ցան օ 13 27 օ
 յազգէս մերմէ՝ ՚ի նորջուղայ, պոնդ խտա ցան ։ *
 Ի շահաբաս՝ թագա՞նորէ՞, ի պարսկա կան օ
 անհուն անթիւ և անպատում տունք վարե ցան ։
 Ի սուտ սիրոյ բռնա՞նորին, հեշտ խաբե ցան օ
 անդէն սիրով՝ կալէ մընալ, հաճոյա ցան ։

Ոչդ իտելով՝ թէ ոչէ մեր այլանցա	կան :
այլ կարծելով՝ այնպէս մընայ և ապա	գայն :
Հաստատեցին՝ զեկեղեցիս, երկնա նը	ման :
և առաջան՝ մաքրիչ մեղաց, մըկրտու	[Թեան :
Ի ձեռն արկին՝ շնեւ զտուն, վայելչա	կան :
զարգարեցին՝ գունակ գունակ, յոյժ պատուճա	կան :
Չայգիս տնկել՝ բողմա պըտուղք, և բուրաս	տան :
սրարին՝ եղեմ դրախտին, նըմանա	կան :
Ժամանակմի՝ հանգըստուե կալով Թա	ցան :
ծընան որդիս՝ և աճեցեալք, յոյժ բազմա	ցան :
Ի՛նչ ի բընէ՝ թշնամին մեր, պարսից ար	քայն :
թոյլետ մինչև՝ վարեւքըն իւր՝ իմէն ջբար	ձան :
Այնու հետև՝ բացեալ զգանձ իւր չարու	[Թե :
զոր մըթեցեալ՝ ունէր սըբտի գազանըն	այն :
Չորչէ յիշել միըստմիջէ՝ յերկարա	բան :
տառաքել՝ վարդապետէ, ճառեալքըն	կան :
Ի որպիսի՝ աղէտալի կրիւք, տանջե	ցա :
և յետ նորայ՝ մինչև ցայժըմ, հալածեալ	ան :
Այսօր տեսէք՝ թէ որպիսի, նեղութք	կան :
աղբասացեալք լալով շրջն, ողորմու	[Թե :
Ոմանք ցրոճեալք՝ յերկրէ երկիր, անճարա	կան :
թողեալ ըզտունս՝ և ըզորդիս անտիրա	կան :
Աող որդիքիմ՝ զայսօրինակէ բաճա	կան :
որոչ այլոց՝ աշխարհ լինի, ձեղօթեճ	ան :
Ըզգաստասջիք՝ բաճականէ զայսօրան	ցան :
այսուհետև իսկըստացէք տուն սեփա	կան :
Դարձջիք առ տէր՝ և զղջասջիք, խոնրճա	կան :
և լալագին աղերսելով, ասէք զայս	բան :
Ո՛վ տր գթած՝ տեւողորմ, անուն օրհ	նեալ :
խոնրճեցոյ՝ զունկն քոյ առմեզ, ազգիս ցրոճ	եալ :

10-2
85-10

Թե

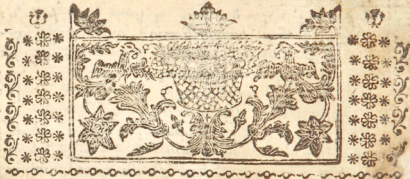

Սրբուհի կոյս և տիրամայր սմէն օրհ	նեալ
բարեխօսեա՛ վս ազգիս, տառապե	ցեալ
ի մէնջ աղերսս առ Խրմատոյ անհարսնա	ցեալ
և լեր միջնորդ վս ազգիս վերաւո	րեալ
ե ին ծնող՝ յերկրէ յերկինս հարսդ ընծայ	եալ
բարեխօսեա զե յարուսցէ զմեզ գլոր	եալ
Բարեբանեալ ձայնի՛ւ գոչեմ փրկիչ օրհն	եալ
այ արա մեզ զե կամք գերի յոյժ տառապ	եալ
Սկեւ գոչեմքնմն դրացւոյն զոր ստեպ բաղն եւ	լ
խոռոքեմք զհաց ՚ի գիշերի զե եմք քսող	ցեալ
Կոյիմք առ քեզ զե զմեզ տացես գոնեայ ժտ եալ	լ
Թէ և իցեն դրուելքըդ ընդ դէմ մեր փակե	ցեալ
Սքա՛ռ ան քոյ փառք և պատիւ վեր առաք եալ	լ
րնդ հօրդ քո՛ւ և ընդ հոգւոյդ յաւէտա	ցեալ
ի թո՛ւ ի փրկչն ॥ Գրեալ է Գրեալ է Գրեալ է	լ
նոյեմբերի տասն և հին ին բանս եղբ	եալ

ՎՆԻՋ

Պատմութիւն յարդարացի արարած Մայրն Վեր Հայաստան Տոբ
 ոչ բնայն : (Իւրեւն պատմի գոհունակն :)

Ով մայրդ մեր՝ մեծ Հայաս
 ղն արդ Կատեայ՝ կաս լալա
 կոչես զմեզ՝ հաւնու նը

տուն
 կանն
 մանն

Աղէ կիզեալ՝ գորովա
 տարն մեղաց՝ մեր զոգրա
 դուեալ մնացսք ողորմա

կանն
 կանն
 կանն
 կանն

Քրկեալք յաշխարհէդ ցանկա
Մատնիքն մեր՝ յիմարա
 գպատուէր ին՝ այլ ոչ պա

կանն
 ցեալ
 հեալ
 տեալ

Չղբեզ թողն՝ սյրի մա
 յայդ լայական՝ է հաս առ
 ճվ մայրըդ մեր՝ խնարհ և

ցեալ
 մեզ
 հեզ
 քեզ

Ուոցանես՝ արիւ
 վարժմանք գոանեւ զիբիու

գմեզ
 թիւն
 թիւն

Ի բաց թողուլ՝ զգոռոզու
 և արստրեւլ՝ միշտ ծուլու
Ո՛ւ մայրըդ մեր՝ քաղցր և բա
 զորդ խաւն քոյ՝ առնես ս
Ուեմք ցրուեալ՝ տար աշխար
Ոտարացեալք՝ կսկծա
Ո՛ւ մայրըդ մեր՝ վերաւս
 վս էք կաս դու՝ միշտ վարա
Ոհող՝ ի ծնոտի՝ լալով նըս
Ոսպասես որդւոցդ՝ երկսյն մը
Ու մայրական՝ գու թ դ ընկա
 գորովական՝ սէրդ մեզ հա
Որ առ որդիքս՝ ունիս շնոր
Ոգնս թիւն մեզ՝ ի թնէ հա
Թ՛ւ էպէտ այսօր՝ կամք երե
 անգնական՝ յուսահա
Ո՛ւ չ ու մեքէ՝ եմք յոյս գը
Յիծեալ թախծեալ՝ տարա մեր
Յուսամք բողբոջ՝ առ թր հա
 զոր յարուսցէ՝ մեզ գլուխ օրհ
Նման նախնեացն՝ արիա
Մղցրուեալս սունէ՝ ժողովե
Մթլայր մայր մեր՝ դու գու թ ու
 զարդարն ըզյոք՝ տունշա
Չի ողորմածէ թրն միայ
Յնորհողէ քեզ՝ թագ և սը
Յյսըդ արս՝ դու առ աստո
 զե նայ միայնէ ողոր
Է՛ւ անուկնէ՝ նորայ գը
Հդ՝ արծաւսցէ իբր՝ տնանկ ամօթ

Թիւն
 Թիւն
 րի
 րի
 հի
 լի
 րեալ
 նեալ
 տեալ
 տեալ
 լեալ
 սեալ
 հեալ
 սեալ
 րեալ
 տեալ
 տեալ
 ժեալ
 սեալ
 նեալ
 ցեալ
 ցեալ
 նակ
 ւակ
 նակ
 սակ
 ւած
 մած
 Թած
 լսած
 Ա

Առ եյ՝ հեշտալէք
 սնհնարիւք՝ հնարաւորք
Առ մեզ դժւարք՝ նմայ դիւրիւնք
 անկարելիք՝ կարելորք
Լայեաց հնումն՝ խրայէ
 զոր կըրէին՝ ցաւս խըստա
 Ի յեգիպտոս՝ աղէտա
Օյարոյց Մովսէս՝ մարդարէ
 Բողոքուրդնիւր՝ նովաւ կո
 սնցոյց՝ ի ճովն՝ և ազա
Սեամբ ամպով ըն առաջնոր
 Ժառանգեցոյց՝ զտունն աւե
Մեզ վայելէ՝ փառք և պա
 նուիրել տն՝ յաւիտե
 Խոնարհ տնձամբ՝ բեկեալ սր
Մհամբերելով՝ մընալ ժու
 ինչև զմեզ՝ այց արաս
 վառեալ հնոցն՝ նա շեջուս
Օտար յերկրէ՝ ազնտես
 և զմեր կարօան՝ լըցուս

հն •
 են •
 են •
 են •
 լն •
 լն •
 լն •
 ի
 չեաց •
 տաց •
 դեաց •
 տեաց •
 տիւ •
 ն ու •
 տիւ •
 ժիւ •
 ցէ •
 ցէ •
 ցէ •
 ցէ •

Չարս և սմարթ վարկայ գրել վասն շահաւէտ
 լինելոյն բնական մտաց որովհետև գոյր իսկ պատ
 րաստի՝ թս պմանեցեալ յուժեմնէ բանասիրէ ։
 Դոլ մեզ ոչ նախ ազդն ուսուսց՝ եթէ ոտք ընտելք
 և սիրողք եղեն ուսման և ՚ի ծեռն մարդի և որպէս
 փայլին այսօր գրե թէ՛ պե բժք և կորովեք և յաղ
 թողք գտան ՚ի մէջ ամ ազգի և փայլին ամենայն
 երջանկուք սեթ և եթեալք և բեղուն բարգա
 ւաճեալք որև ար զօրացուցէ վնասայ ։ Է՛ն զմեզ
 97. Ընն որդրմու թե բացցէ շնորհիւ իւրով գա
 մագիւտ լինելով խնդրելեաց մերոյ ։

Պարսկաստանի Գլխաւոր Վարչապետի և Լուսա
 ղի Վարչապետի Իրանացի Երեսօժիտ և Լիւթիկացոց լիւրճե
 ՚ի Ֆրսի շէր յաֆ Իսան 1771 ։

Պատմէ մ՝ զգերասն Հիկ փիլիսոփայն Դէվոյ
 թէն թէ՛ նախ քան մեծին պետրոսի նս
 տիլն ՚ի յիժոռ կայսերուէ ՚ի Մօսկով ազդն ու
 սայ ամ իմաստու թեց և արհեստից այնպիսի խա
 ճարեալք կային մինչ զի ոչ ունէին այլ թիւս հա
 մարելոյ եթէ ոչ զթիւն ստեղծման աշխարհի
 հաշուէին 7207 ամ մինչև թիւն փրկչի 1700 ոչ
 որք ՚ի մէջ սոցայ կարէր ստել թէ՛ ընդէր սունե
 ին այսպէս, կամ որոյ աղագաւ. Տարեմօւան նոր
 տարւոյն կատարէին 13 երթի ամսեանն սեպտեմ
 բերի. ասէին թէ՛ ամ ստեղծ զաշխարհս աշնան
 ժամանակի յորժամ ամ մերդք կատարելապէս,
 հասունեղան ։ Ոչ որք ՚ի մէջ նոցա մտաւու թիւ
 խորհէր ՚զե յաշագս տարբերու թեան կլինայից

զանազան աշխարհաց կարէ լինիլ եղանակն աշնան
Մօսկովաց' և այլ յերկրից, գարուն: Դարձեալ
պատմ, զոյն պատմաբանն թէ ոչէ այնքան երկար
ժամանակ զոր ժողովուրդքն ռուսաց, այրեցին զա
սեկնադպիր դեսպանին սարսից. քսնեղև և կանխա
սացու թ ք պատմեաց զխաճարուին արեգական.
և յորժամ եղև' ազդն թմ ժողովեցան' ի վերայ նր'
և որպէս վհուկ դատապարտեցին զնայ. և ա
ռեալ զողորմելն տարան և արկին' ի հնոցն հր'
և սյրեցին վայ: Այլև ոչ ունէին համարողակ
տառա' առ ի հաշուել և յորժամ կամէին հաշուել
ինչ' ազնէին զհունդս, և հաշուէին նորօք: Եր
ժամ մեծն Պետրոս նստաւ յաթոս կայսերու թե
Մոսկովաց' ինքն' և սէր այնպիսի ազէտ և անկիրթ,
որպէս ժողովուրդքն իւր. բայց ինքնէր բնուք
բարե բարոյ' և սիրող այլ ազգաց: Այլմի' որոյ
անուանէր (լաֆլօթ) ազգաւ Մոսխո ի բաղաքէն
քէնէ վայ. սակս դործոյ վաճառականութեան
եկն ի բաղաքն Մոսկով. և կայսրն Պետրոս ըստ
տվարութեան իւրոյ որ հանապազ շրջէր ի պնն
դոկս և խանութս. խօսէր ընդ օտարականս:
Եւուր միում եկն' և պատահեցաւ առն լայ
ֆլօթի էհարցցնաւ ռուսաց լեզուաւ' հվեողու.
պատասխանեաց նմոյ ալամանի լեզուաւ թէ' եմեա
ազգէն Մոսխաց. և կայսրն որովհետև գիտէր
զոյն լեզու' սկսաւ խօսիլ ընդ նմոյ ի բրև ժամ
մի. լայֆլօթն' որէր սյր ուշմ և բաղցրախօս,
կայսրն հաճեցաւ բանից նորոյ և սիրեաց զնա
յոյժ, և սասց շնորհեմ քեզ մտանել ի պալատն
իմ' յորժամ կամիս' ոչ ոք արգէ լուղբեց:

Յետ այսմ բանից՝ լայֆլոթն եղև բարեկամ
 կայսերն հանապոզ և կայսրն ընդ նմայ. և պատմէր
 զսահմանադրութիս Իւրոպիացւոց՝ թէ որպիսի
 իմաստութեամբ և կարգաւ կան. զայս պատմուիք
 լայֆլոթին այնպէս զմայլեցոյց զկայսրն Պետրոս՝
 համայնգամայն որպէս թէ զարթեաւ ՚ի ծանր
 քնոյ, և ՚ի սաստիկ թմրութենէ. որ կայր ՚ի մէջ
 Յանկարծակր թարց շփոթմանց և երկքայուե
 տատեաց ՚ի մտի ելանել յաթողէ իւրմէ՝ և
 գ. 101. Իւրոպիայ. և շրջել ՚ի տեղս տեղս. տե
 տանել զայն ամ, զոր լայֆլոթն պատմեաց. Իւր
 նոյն ժամայն կոչեաց ընդ լայֆլոթն և յայտնեաց
 նմայ զխորհուրդն իւր և հրամայեաց զսղտ պա
 հել ՚ի մտի, և ոչ յայտնել ումեք. Ի թող զեշխա
 նութիւն կայսերութեան ՚ի ձեռս կառավարչաց
 և ինքն ՚ի բաց ընկէց զհանդերձս կայսերական
 և զգեցաւ զհանդերձս Կուեհկաց, և ետ զանուն
 իւր պետրոս միխայէլով. Իւր լայֆլոթն կայոյց
 տէր իւր, և ինքն կոչեցաւ սպասաւոր նորոյ.
 Իւր ելին երկոքեանն ՚ի Մոսկովայ որէր յամի ամ
 1698 երկըդի ամի կայսերութեան իւրոյ. և գնա
 ցեալ հասին ՚ի յամատերգամ. և մնաց անդ ի բրե
 ամիսս 9, և ցուցեալ զինքն որպէս թէ է փայտա
 գործ և ՚ի տեղն զոր շնէին զնաւս և սնդ ուղ
 փայտագործ ՚ի վարձու օր աւուր գործեաց մինչև
 բարեպէս, հմուտ եղև նաւաշինութեան. Իւր
 ամտի և շրջեցաւ ՚ի մէջ զանազան արհեստից՝ և
 իմաստութեց և կատարելապէս հմտացաւ այ ինքն
 նաւաշինութեան՝ Ամրոցաշինութեան՝ ձաբա
 րապետութեան՝ Աշխարհադրութեան՝ և այլոց ամ

սահմանաց կառոււորութեց քաղաքաւարութե վա
ճառականութե , և այլոց նմանեաց սոցին : Յետ
այնորիկ ելանտի և գնաց 'ի քաղաքն Լօնդրայանդ և ս
քարեպէս վարժեալ և ուսեալ զարհեստս քա
ղուճս վերստին եկն 'ի չօլանդեայ և ելանտի
գնաց 'ի Սլամանիայ • ուր և երթայր' ուսանէր
զամենայն արհեստս զոր տեսանէր , վասն շահա
ւէտութեան երկրին իւրոյ : Յետ երկուց ամ
պանդ խտութե և վաստակոց էառ ընդ իւր զ
ուսեալ զիմաստութե Իւրոպիոյ դարձեալ գնաց
և եմուտ 'ի Մոսկով և էառ ընդ իւր զբազմութե
իմաստուն արհեստաւորաց յամ աղբայ գնացեալ
'ի մոսկով , և մտին 'ի պաշտօն նորայ : Հիացան
ամենայն ժողովուրդքն յորժամ տեսին զմեծ նաւ
մի պատերազմի Մոսկովաց • և եմուտ 'ի ծոփս քա
ղաքի որ քնան չէին տեսեալ զայս գործս : Կայսրն
խնքն ինքեան ճարտարապետութեամբ շինեաց ,
թարց օգնականութեան այլոց : Յետ այնորիկ
սկսան սակաւ սակաւ իմաստացուցանել զիշխանս
և փոխել զհանդերձս և զգուհիկ սովորութե
նց կարգաւորել • զիշխանութիւնս մեծամեծ քա
ղաքաց ըստ սահմանի Իւրոպայեւոց , շինել զդպրա
տունս և տեղի իմաստութե և եղ 'ի նասայ իմաս
տուն վարժապետ , առ 'ի ուսուցանել զանազան
լեզուս : Շինեաց և զմեծամեծ դասատունս և դպ
րատունս վա ճասարակաց , և այնորինչ պիտոյէր ,
զիմաստացուցանել զազդս իւրոյ : Իւր զգ ինուորս
իւր' ետ 'ի ձեռնս իմաստուն Սպարապետաց այլ
սղբաց' առ 'ի քարեպէս կրթել : Վօլդայ •
Թանայիս , և Դունայ • երեքեան մեծ դետքն

միաւորեաց վասն նուարկուէ և զվաճառականու իս
 տարածեաց 'ի միջն յերկրի իւրում և արիու թ ք
 քաջալեւեռաց զազգն իւր առ 'ի յղսու Ռասիրու ի
 Է՛ յամին 1703 սկսան ձեռն արկանել և շինել
 զբաղաքն Պետրէ բուրգ' և նաճահանգստարանն
 'ի վերայ ծովակին Ֆինլէնդ կոչեցելոյ • որ զայս
 ան հնարին գործով զարմացոյց զամ Է՛ բոլորայիս,
 քանզի ասի թէ՛ երեք հարիւր արս եղ' ի վճ' ան
 արին գործոյս 'ի մէջանքնակ և սաստիկ սառնա
 ակ և անհնարին տղմաին յօդս որ կորոյս ի բրև
 հարիւր հազար արս' մինչև աւարտելոյ
 զամ անելի գործն այն, էր յամի ան 1705 : Ետ
 այնորիկ 'ի չորից կողմանց Է՛ բոլոր ժողովեաց արս
 իմաստունս և քաջարուճեստաւորս բնակեցոյց անդ
 և ետարձակուէ իւրաքանչիւր ազգաց, անխտիր
 կալ և մնալ 'ի հաւատս իւրեանց : Այնու հետև
 սկսաւ ազգն Ռուսաց օրուսէր իմաստու թեամբ
 և արհեստօք զարդարիլ, և բարձրանալով բարձր
 նալ՝ առ 'ի լուսաւորութիւն, 'ի նսեմագոյն խա
 ճարմանէ : Արով յայտէ ամենեցուն թէ այսօր
 ազգն Ռուսաց որպիսի պայծառութեամբ կեան
 'ի վճ' աշխարհի • որ 'ի խորասուզ խաճարմա
 նէն մինչև ցայսօր, ենամբ ի բրև հարիւրևտան :
 Արդ' ո՛վ ազնիւք' և բարեսէր ընթերցողք ուրք
 ինքնին բարեպէս գիտէք որ սերմանել' զիմաս
 տու թեան 'ի մէջ հասարակաց • և 'ի տեղն տեղն
 տալ բանալ կրթարանս զանազան լեզուաց և սի
 ուել զիմաստութիւնս 'ի մէջ ժողովրդոց' և տալ
 տպել զհնագոյն պատմութիւնս առ 'ի օգուտ ազ
 գին և 'ի ընթերցումն հասարակ ժողովրդոց :

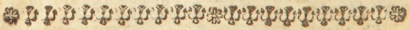

և գիտել զանցեալ զեղեալսն առանց երկբայուհ
 բանան զաչս իւրեանց՝ և տեսանէն զմեծագոյն տա
 ռանպանս, ողորմելի ազգիս մերոյ. և յետ այնորիկ
 նախանձին ՚ի վերայ ազգացն սյնոցիկ՝ ոյք բազում
 չարիս գործեցին ընդ ազգին մերոյ աբլին օտորմն լին
 Որև զճորանան և արիանան միմեանց յորդորմամք
 վերստին նորոգումն և ժողովումն ցրոճեալ ազգիս
 լինիցի և զարթնուն ՚ի ծանրքնոյ և ՚ի ծուլութե
 ողորմութն այ՝ և բարեխօսութ, սրբոցն ամեն

Իսկեպ կայսերի Պէրրուսէ

Այսրքս բարի և իմաս
 յորժամ եղև սա բանի
 Ազգն խաճար անիմաս
 զարթոյց ՚ի քնոյ արար ար
 Իանիճ իւրով ուշիմա
 այս նորա տունկ ազգին ե
 Փառք կայսրութե ՚ի բաց ձը
 պանդ խտութի սպասաճո
 Լեզուաւ բազմաւ իմաստա
 արհեստօք լի յետըս դար
 Իսկեալ մտաց բող պատա
 և բանից բազումս առուե
 Նսեմ վարուք խաւարա
 լուսուորեաց զանձինս մե
 Չքնաղ սիրոյ պտուղ տոճ
 Չանեա ազգին արիա

տուն •
 բուն •
 տուն •
 թուն •
 ցեալ •
 դեալ •
 գեալ •
 րեալ •
 ցեալ •
 ձեալ •
 ուեալ •
 լեալ •
 ցեալ •
 լեալ •
 եալ •
 նալ •

Կա ևս վժ ազատութեան և արիութեան վայելէ
զառակսն Էդոբոսի զոր բարոյական բանիւ ազդե
ցուցանէ զմեզ ցանկալն առ ազատութիւն, և ա
րիութիւն • որ ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ :

Ի Հէրայ Չոյ և Էրայ :

Ձին զարդարեալ մեծագին զարդուք՝ խխն
ջէր • և յարշաւելն ընդ ուղիս, պատահե
բեռնաւորեալ իշոյ միոյ • և ասէ ցնա հպար
թեամբ : Դու գոլով յամբ և ծոյլ, ընդէր
արդար առաջի իմ՝ ի բաց լեր յաչաց իմոց, ապ
թէ ոչ, առաթուր կոխեցից զբեղ : Էշն ոչ իշ
խեաց ինչ տալ նմա պատասխանի, սլլ լռեալ,
տեղի ետ նայ : Ապա ձին ՚ի կարի իմն արշաւելոյն
տկարացաւ • և անստեալ, թէ չէ սլլ ևս
պիտանի յութանալ Էհան զամ զարդսն, և վաճա
ռեաց առ ՚ի պէտս սայլի : Էշն տեսեալ զնա զ
ձգէր զսայլն, ասէցնա : Չի՞նչ զարդք են սոքո
ճւրէ՛ ոսկէ հուռն բազմական քո • և շքեղ դամ
դանաւանդն • այսպէս հանգ խալի հպարտի :

Իմաստ առակն :

Բազումք են՝ որք ՚ի յաջողութիւնս ոչ յիշեն
տեննեին, ոչ զանձինս, և ոչ զզգօնութիւն • և վժ
զի՛ յաջողութիւնս լինին անընտելք, դիւրաւ
անկանին ՚ի ձախորդութիւնս : Կմին ի լի նորա
որքեն ՚ի երջանկութեան զպոչ լիցին • զի եթէ
բաղդն փոփոխեսցի, և անկցին ՚ի դժբաղդուէ,
լինելն յառաջագոյն բարեբաղդ, ամէս առ ծոցրա
գոյն թշուառութիւն • մինչ զի լաւագոյն լինէք
նյ չլինել երբէք երջանիկ, և հանգիստ :

Գայլ մի եգիտ զ շուն մի, և ող ջուճեաց զնա. սպա եհարց ցնա, [Թէ զե արդ կեայր՝ զի էր այն շամի պարարտ. սսէ շունն. ես կամ՝ ի տան ուրումն նն, որ ոչ [Թողու զիս երբէք քաղցեալ : Ասէ գայլն, արդարև երջանիկես դու որ ունիս գայս պիսի բարի ար. ես ևս յօժարու [Թեամբ ծառայէ ե նմայ : Ասէ շունն ե [Թէ դու կամիցիս [Թող զգազանու [Թիւն քո, ես առնէ ի՝ զի ար իմ ըն՝ զբեղ : Ասէ գայլն. ար՛ից զայդ : Ապա հոյ գայլն՝ ի շունն, ետես զի լերկացե ՚լէր պար ց նր. և սսէ ցնա. զ՞է զի լերկէ պարանց քո. ետ պտտասխանի շունն. զոյս առնէ և պտքն. զի ես ՚ի տուն ջեան կապեալ կամ : Ասէ գայլն. ե [Թէ այդ պէսէ, ես ոչնչ մեծ համար իմ զ քարեկս մուր ան քո. որով հետև զրկիմ ես յազատու [Թէ իմմէ :

Իմաստ առակիս :

Պակս ցուցանէ, [Թէ ազատու [Թիւնն է մեծա գին քան զամենայն ինչ, և սիրելի :

Ի շէրայ Առնէպէց :

Առնէտքն խորհուրդ ՚ի մէջ առին տապալել յերկիր զկաղնի մի կրծելով զամենայն արմատսն ատամամբք, որպէս զի մի ունիցին պատճառս ելան լոյ և իջանե լոյ դիւրաւ, և սնանե լոյ կաղնե քո սյլ խոհեմագոյնն ՚ի նոսա սսէ ե [Թէ մեք սյժմ հարցուք յարմատոյ զսնուցիչն մեր, ՚ի գալամին տայէ մեզ ուտել :

Իմաստ առական :

Առական նշանակէ , թէ այր խոհեմ պարտի խոր
հիւ ոչ միայն զառաջեկայն սյլև զառ յապայն :

Ի շէրոյ խոշի և ճոյն :

Առն տեսեալ զձին զի սպառաւ զնեալ երթ այր
պատերազմ , ասէ ցնա : Այլ յիմար հւր երթ աս,
է սպանցիս • ասէ ձին ջանա՞ դու պարարիլ
մի • և ՚ի գարշելիս • զի հուսկ յետոյ սպանցիս
դանակաւ առանց ինչ պարծանաց :

Իմաստ առական :

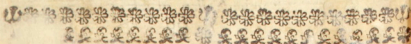
Առական նշանակէ , թէ լաւագոյնէ մեռանիլ
փութով և փութաւորապէս , բանապիլ յերկա
ամօթով և նախատանօք :

Ի շէրոյ շնականի :

Այլն շնականի ուրու մն սուգաւ ՚ի տղմի •
դոչէր զածօգնել և հանել ՚ի տղմոյ անտի •
լո՞ւաւ ձայն յերկնից որ ասէր : Այլ յիմար
զձին , և մղեա՞ յառաջ գանիւն • և յայնժամե
յօգնութիւն զած և նա օգնեսցէ քեզ :

Իմաստ առական :

Բարոյականութիւն : Ընդունայն ու խտրն ոչնչ
օգտեն • զի ան ոչ լսէ , այլ կամի զի դու անձամբ
տե՞նիդ օգնեսցես և ապա օգնեսցէ քեզ ան :

Առդ՝ խոնարհական բանիւ մն զթեմ 'ի ձէն, զ
 բարեւէր ընկժեբոյողք • որով հետեւ թմ'նորստունկ
 ծառոց կանուխ սրտուղքն՝ քողցր երևին 'ի յաչս
 տեսողցն (թէ և իցեն անախորժ և տհաս) նոյնպէս
 զնորագոյն պտուղս իմ եղեալ առաջի ձեր՝ յու
 սամ զե քողցր երևեսցի և մի'ունայն համարես
 ջեր: Ասան զե թմ' արհեստք և գիտուիք օրըստօրէ
 յառաջանան • ուրեմն արժանի համարես ջերք
 յիշելոյ գշարադրող տետրակիս թաղէոս
 անարժան յահանայն ջուղայեցի • և գհայրնկմ գիր
 Ա՛դրէտոս՝ հանգուցեալ մայրնիմ՝ շեղաբերն
 և զթմ' արեւն առու մերձուորնիմ գկենդանիսն
 և զհանգուցեալսն • և դուք յիշողքդ յիշեալ ըննի
 'ի քառաջի տհեղատենին ՔԺԻ : Կաւս յիշեցէք
 'ի քմ' զարժանիսն յիշատակու թեան զուողսն
 ծախուց տպեցման տետրակիս • Մադրասիս բա
 րեւոյշտոն և օրհնեալ Պարոնայն հայոց • որ դրէ
 թէ՛ 'ի բրև զճրագ լուսուորքեն և միշտցանկացօղք
 են բարուե Ադգիս մերոյ • որ զբարեբարուին
 սոցայ առ խշճալի Ազգս մեր 'ի վր տանեաց
 բարողէ • զոր միշտ հետեւին արդեամբք իւրեանց
 առ 'ի պոյծաւոցուցնել և յարժամ դեգերին
 'ինոյն : Արոյ թր հատուսցէ գաշխատունացն
 սոցայ և գրեսցէ զանոճանս սոցայ
 'ի դպրու թեան կենաց, և
 ընդ երկայն աւուրս
 պահեսցէ :
 Ա. Ա. Ն
 Ս

August 17/29

Wm. Phillips

of George's

